

TIIVISTELMÄ

RUOKATURVA JA RUOKAJÄRJESTELMIEN TULEVAISUUS

Keskeisiä kysymyksiä
Suomen kehityspolitiikalle

Kehityspoliittisen toimikunnan analyysi, kesäkuu 2021

KEHITYSPOLIITTINEN
TOIMIKUNTA

Tiivistelmä

Tämä Kehityspoliittisen toimikunnan (KPT) analyysi käsittelee ajankohtaisia ja globaalien kehityksen kannalta keskeisiä ruokaturvakysymyksiä ja niiden moninaisia kytkentöjä. Keskitymme teemoihin, joihin Suomi voi vaikuttaa ja ottaa vastuuta kansainvälisesti, erityisesti suhteessa kaikkein köyhimpiin maihin ja haavoittuvimmissa tilanteissa eläviin ihmisiin ja ryhmiin. Tarkoituksenamme on vahvistaa tätä ulottuvuutta kansallisessa päätöksenteossa, parlamentarisessa keskustelussa, ja kestävän kehityksen toimeenpanossa.

Lisäksi käymme läpi ruokaturvan roolia kehitysyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa sekä eri politiikka-alat haastavana teemana. Lopuksi annamme suosituksia, kuinka Suomi voi edistää ja olla mukana lisäämässä globaalien ruokaturvan ja ruokajärjestelmien kestävyyttä.

Analyysin ja suositusten tekemisestä on vastannut KPT:n jäsentahoista koottu asiantuntijaryhmä. Julkaisu on toinen osa kolmen teeman kokonaisuutta, jossa tarkastelemme luonnon monimuotoisuuden, ruokaturvan ja ilmastonmuutoksen nousevia haasteita sekä näiden ilmiöiden välisiä ja niihin liittyviä kytköksiä.

Maailman ruokajärjestelmien tulisi taata ruokaturva ja hyvä ravitsemus kasvavalle väestölle niin, että ruoantuotannon ekologisia edellytyksiä ei heikennetä ja alttius ruokakriiseille vähenee. Globaalisti ruoantuotanto kaloreissa mitattuna on pysynyt suunnitteen väestökehityksen vauhdissa, mutta edelleen lähes 700 miljoonalla ihmisellä ei ole riittävästi ruokaa. Arvioilta kaksi miljardia ihmistä ei saanut säännöllisesti riittävästi ravitsevaa ja turvallista ruokaa vuonna 2019. Erilaisiin haavoittuviin ryhmiin kuuluvilla on suurempi riski kokea ruokaturvattomuutta, jota lisäävät katastrofit, konfliktit ja muut kriisit.

Ruoantuotanto on riippuvainen ympäröivästä luonnosta. Samanaikaisesti nykyinen ruoantuotanto on vakava uhka luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle,

ekosysteemien säilymiselle ja ilmaston vakaudelle. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna ruoantuotanto on suurin yksittäinen ympäristön tilan heikkenemiseen sekä planetaaristen kestävyysrajojen ylittämiseen vaikuttava tekijä. Se vaikuttaa myös ilmastomuutokseen, sillä ruoantuotannon kasvihuonekaasupäästöt muodostavat 21–37 prosenttia ihmisten aiheuttamista kaikista päästöistä. Ilmastomuutos puolestaan heikentää monin tavoin ruokaturvaa ja ravitsemusta esimerkiksi vaikuttamalla viljelijöiden toimeentuloon ja ruuan laatuun.

Monien ihmisten työ ja toimeentulo ovat kiinni ruokaketjun eri vaiheissa, mutta heidän ruokaturvansa sekä toimeentulonsa ovat varsin haavoittuvia. Koronapandemia on edelleen pahentanut tilannetta. Ilmastomuutos on jo vaikuttanut monen ruokaturvaan esimerkiksi sään ääri-ilmiöiden voimistumisen ja yleistymisen kautta. Myös pitkäaikaiset konfliktit ovat osaltaan heikentäneet monen ruokaturvaa. Lisäksi väestönkasvu, kaupungistuminen ja muuttoliike maaseudulta tuovat omat haasteensa ruokajärjestelmille ja ruokaturvalle.

Paikalliset ruokajärjestelmät ovat myös entistä enemmän kytkeytyneitä maailmanlaajuisen ruokajärjestelmään kasvaneen kaupan ja globaalin työnjaon myötä. Paikallisten ja alueellisten ruokajärjestelmien maailmanlaajuinen linkittyminen on kuitenkin hyvin eriarvoista, eivätkä kansallisen kaupan ja työnjaon hyödyt jakaudu tasaisesti. Järjestelmätason ohjausmekanismeja ei toistaiseksi ole. Kestämättömyys heijastuu myös alueellisiin ja paikallisiin järjestelmiin. Muutoksia ruokajärjestelmissä pitääkin tehdä monella tasolla, sillä systeemitason muutos edellyttää muutoksia niin paikallisella kuin maailmanlaajuisellakin tasolla.

Ruokajärjestelmiä voidaan hallita ja ohjata kansainvälisin sopimuksin. Toivomme, että Suomi vaikuttaa esimerkiksi aktiivisesti YK:n ruokajärjestelmähuippukokouksessa, jotta lopputulos kirittää kestävää muutosta ja kuroo umpeen ruokajärjestelmien välistä epätasa-arvoisuutta. Suomen on myös sitouduttava toteuttamaan huippukokouksen toiminta-agendaa kansallisesti ja kansainvälisesti. Suomi tulee ottaa aktiivinen rooli kansainvälisissä järjestöissä ja neuvotteluprosesseissa, jotta maatalouden rooli ilmastomuutokseen sopeutumisessa ja sen hillitsemisessä vahvistuu sekä luonnon monimuotoisuuden merkitys ruokaturvalle tiedostetaan ja huomioidaan entistä vahvemmin. Suomi voi ja sen tulee profiloitua myös ”ruokaturvadiplomaattina” ja korostaa ruokaturvaan liittyvien teemojen kytköksiä sekä uusia lähestymistapoja ruokaturvan vahvistamiseksi.

*Ilmastomuutos
on jo vaikuttanut
monen ruokaturvaan
esimerkiksi sään ääri-
ilmiöiden voimistumisen
ja yleistymisen kautta.*

Uuden kehityspoliittisen selonteon mukaan Suomen tavoitteena on vahvistaa kehittyvien maiden ihmisten mahdollisuuksia tuottaa ja hankkia turvallista, terveellistä ja ravitsevaa ruokaa. Tämä tulisi näkyä myös rahoituksessa. Suomen kehitysyhteistyössä rahoitus ruokaturva-, maatalous- ja maaseutukehityssektoreille on kuitenkin vähentynyt selvästi viime vuosien aikana. Kestävien ruokajärjestelmien ja ruokaturvan edistämisen tulee näkyä kehityspoliittisten linjausten lisäksi rahoituksena. Tämä tarkoittaa uskottavaa ja konkreettista suunnitelmaa kehitysyhteistyövarojen nostamiseksi YK:n suosittelemalle tasolle ja tämän myötä ruokaturva-, maatalous- ja maaseutukehityssektoreille osoitetun rahoituksen lisäämiseksi.

KPT:n julkaisu sisältää yksityiskohtaisempia suosituksia, joilla voidaan vahvistaa ruokaturvaa ja ruokajärjestelmien kestävyyttä Suomen kansainvälisen vaikuttamistyön, kestävän kehityksen johdonmukaisen toteuttamisen sekä kehitysyhteistyön kautta.

